

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

ACCOUNTING OF PAYMENT ACCOUNTS: PROBLEMS AND WAYS OF IMPROVEMENT

У статті розглянуто актуальні проблеми, запропоновано шляхи вдосконалення обліку розрахунків з оплати праці, а також досліджено основні трудові показники та їх вплив на створення необхідних умов для забезпечення виконання заробітною платою усіх притаманних їй основних функцій. Заробітна плата використовується як популярний важіль у системі мотивації праці, формування інтелектуального капіталу, що визначає конкурентні позиції та перспективи розвитку господарюючого суб'єкта. Саме тому вона вимагає особливої уваги для відображення як об'єкта обліку, фінансової, податкової, статистичної та управлінської звітності. Сьогодні ситуація в Україні з питання реформування заробітної плати є досить двозначною. Розбіжності аналітиків та експертів доводять те, що наявний курс влади має як позитивні, так і негативні сторони, тому вивчення проблеми оплати праці в Україні є необхідним для того, щоби зрозуміти те, як один із чинників стимулювання трудової діяльності впливає на продуктивність всього працездатного населення.

Ключові слова: оплата праці, трудові показники, мінімальна заробітна плата, неоподатковуваний мінімум, прожитковий мінімум, купівельна спроможність населення, державне регулювання заробітної плати.

В статье рассмотрены актуальные проблемы, предложены пути совершенствования

учета расчетов по оплате труда, а также исследованы основные трудовые показатели и их влияние на создание необходимых условий для обеспечения выполнения заработной платой всех присущих ей основных функций. Заробітна плата используется как мощный рычаг в системе мотивации труда, формирования интеллектуального капитала, которые определяют конкурентные позиции и перспективы развития хозяйствующего субъекта. Именно поэтому она требует особого внимания для отображения как объекта учета, финансовой, налоговой, статистической и управленческой отчетности. Сегодня ситуация в Украине по вопросу реформирования заработной платы является достаточно двусмысленной. Разногласия аналитиков и экспертов доказывают то, что существующий курс власти имеет как положительные, так и отрицательные стороны, поэтому изучение проблемы оплаты труда в Украине является необходимым для того, чтобы понять то, как один из факторов стимулирования трудовой деятельности влияет на производительность всего трудоспособного населения.

Ключевые слова: оплата труда, трудовые показатели, минимальная заработная плата, необлагаемый минимум, покупательная способность населения, государственное регулирование заработной платы.

УДК 657.432(043.2)

<https://doi.org/10.32843/bses.50-37>

Костюнік О.В.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Національний авіаційний університет
Шалієвська Ж.С.
студентка
Національний авіаційний університет

Kostiunik Elena

National Aviation University
Shalievskaja Zhanna
National Aviation University

The article discusses the main problems and proposes ways to improve the calculation of payroll calculations, as well as the main labor indicators and their influence on the creation of the necessary conditions to ensure that all the basic functions inherent in it are fulfilled. Because wage is a multifaceted category: on the one hand, it is the basis for ensuring the purchasing power of the population, which influences demand, and on the other, it is an important component of the cost and cost of products, goods, works and services. Wages are used as a powerful lever in the system of work motivation, the formation of intellectual capital, which determines the competitive position and prospects of economic development. An important place in the remuneration system is the minimum wage. Minimum wages and minimum living wage are the main indicators of labor. The minimum wage is usually determined based on the subsistence level. This is why it requires special attention to be displayed as an object of accounting, financial, tax, statistical and management reporting. There are many topical and important issues associated with payroll, such as the accuracy and timeliness of billing and payment, completeness of tax and mandatory payments, attracting skilled workers, implementation of various types of staff payments. In addition, accounting for wages depends heavily on the characteristics of the enterprise. For example, for large enterprises, payroll accounting is a very important pressing issue that requires the harmonization and classification of payroll data with respect to international standards. Today, the situation in Ukraine on wage reform is rather ambiguous. The differences between analysts and experts prove that this course of government has both positive and negative sides. In turn, the state must comply with the rules and guarantees regarding the employee's right to receive wages, the size of which must meet the needs of the employee and his family members. Therefore, the relevance of the study of the problem of wages in Ukraine is necessary in order to understand how one of the factors of stimulating labor activity affects the productivity of the entire working population.

Key words: wages, labor indicators, minimum wage, non-taxable minimum, subsistence minimum, purchasing power of the population, state regulation of wages.

Постановка проблеми. Сьогодні заробітна плата є досить складною економічною категорією в економіці, відіграючи домінуючу роль у механізмі мотивації населення. Однак головною проблемою залишається низька оплата праці, яка призводить до низької продуктивності праці, отже, погіршення господарської діяльності підприємства. Держава має виконувати правила та гарантії стосовно прав працівника на одержання заробітної плати, розмір якої повинен задовольняти потреби працівника та членів його сім'ї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні багато науковців досліджують питання

розрахунків за виплатами працівникам та проблеми сучасного стану заробітної плати, зокрема А.С. Батура, Л.В. Андрущенко, В.П. Загородній, О.Г. Криворот, Д.М. Хома, А.І. Юр'єва, В.С. Василенко, С.В. Цимбалюк, К.В. Шевчук, Ф.Ф. Бутинець. Незважаючи на вагомий внесок науковців, слід сказати, що досить багато питань залишаються не вирішеними та актуальними сьогодні, отже, потребують подальших наукових досліджень.

Постановка завдання. Мета статті полягає у висвітленні актуальних проблем обліку розрахунків із заробітної плати та шляхів їх удосконалення, а також дослідженні основних показників праці.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У Законі України «Про оплату праці» зазначається, що заробітна плата – це винагорода, виражена, як правило, грошовим чином, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу відповідно до трудового договору. Розмір заробітної плати буде залежати від складності та умов виконуваної роботи, кваліфікації працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства [1]. Заробітна плата – це показник, який безпосередньо залежить від ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції та продуктивності праці. Від неї залежить частка у валовому національному продукті, отже, можливість розвитку економіки загалом. У сучасному ринковому механізмі за рахунок формування сукупного попиту реалізація заробітної плати не лише забезпечує основу для відтворення робочої сили, але й стає все більш важливим фактором відтворення суспільного виробництва.

Важливе місце в системі оплати праці посідає мінімальна заробітна плата. Вона встановлена Законом України «Про оплату праці» працівникам за виконання простої некваліфікованої праці, а також не може виплачуватись нижче, ніж щомісячна оплата праці. Мінімальна заробітна плата та мінімальний прожитковий мінімум – це основні показники праці. Мінімальна заробітна плата, як правило, визначається з огляду на рівень прожиткового мінімуму, який розраховується відповідно до стандартів задоволення мінімальних потреб населення, при цьому враховується рівень цін у країні. Мінімальна заробітна плата із січня 2020 року складає 4 723 грн., а мінімальний прожитковий мінімум для різних категорій громадян наведено в табл. 1.

У 2017 році відбувся стрімкий стрибок мінімальної заробітної плати, отже, вона становила 3 200 грн. У 2018 році можна було спостерігати тенденцію до зростання, де мінімальна заробітна плата вже становила 3 723 грн., а у 2019 році мінімальна заробітна плата складала 4 173 грн. У 2020 році вона збільшилась на 550 грн, становлячи 4 723 грн. [2].

Провівши дослідження щодо змін розміру мінімальної заробітної плати працівникам на підприємствах України, маємо визнати, що зміни, які стосуються нормативно-законодавчих актів, вимагають постійного вдосконалення обліку та контролю нарахування заробітної плати працівникам.

Поняття гарантованих виплат працівникові визначено в П(С)БО 26, проте в ньому чітко не визначено, до якого виду вони повинні або можуть належати. Стандарт не деталізує, що саме належить до заробітної плати, і немає прикладів практичних розрахунків, які є у МСБО 19 [3].

Таким чином, національний стандарт обліку є більш обмеженим у використанні та менш інформативним, ніж міжнародні стандарти. Можна стверджувати, що поняття «виплати працівникам» значно ширше, ніж поняття «заробітна плата», яка є лише частиною, різновидом цих виплат, хоча й найбільш вагомим.

Сьогодні заробітна плата сильно залежить від ставки податку на прибуток, оскільки чим вище ця ставка, тим нижче заробітна плата, яку власник підприємства може запропонувати робітнику. У зв'язку з тим, що підприємство після отримання прибутку сплачує податок на доходи фізичних осіб і не отримує бажаного результату, починає формуватися тіньовий сектор економіки, який має низку соціально-економічних проблем. На жаль, в Україні зарплата так званих конвертів є досить розвиненою.

Для боротьби з тіньовою економікою щодо заробітної плати уряд України висунув пропозицію стосовно популяризації легалізації доходів, за якої буде стягуватися штраф. Наприклад, офіційно безробітний працівник може загрозувати підприємству штрафом у розмірі 111 690 грн., а недопущення інспекторів до перевірки коштуватиме вже 372 300 грн.

З одного боку, підвищення заробітної плати працівників покращує валовий внутрішній продукт, загальний добробут населення, скорочення міграцій українців, середню тривалість життя, але з іншого боку, мають місце зростання інфляцій, безробіття, низька купівельна спроможність населення тощо. Якщо уряд України буде послідовно здійснювати та вдосконалювати свою політику у фінансовій, економічній, політичній та інших сферах, це допоможе подолати негативні наслідки, які сформувались у ринковій економіці.

Одним з економічних показників, що призводить до погіршення економічного стану країни, є безробіття. За зростання заробітної плати скорочуються державні місця, а працездатне населення частково виїжджає за кордон на пошуки більш оплачуваної роботи. Останніми роками спостерігається зростання безробіття. У 2017 році воно

Таблиця 1

Мінімальний прожитковий мінімум для різних категорій громадян у 2020 році

Мінімальний прожитковий мінімум у 2020 році	Категорія громадян	31 січня	31 липня	31 грудня
	загальний		2 027	2 118
	дітям до 6 років	1 779	1 859	1 921
	дітям віком від 6 до 18 років	2 218	2 318	2 395
	працездатний	2 102	2 197	2 270
	непрацездатний	1 638	1 712	1 769

становило 9,9%, у серпні 2018 року зменшилось на 1,1%, а у 2019 році становило 7,3%. Поки українці зміцнюють економіку більш розвинених країн, наша країна руйнується й занепадає, і в цьому винна державна влада, яка є безвідповідальною у своїх обов'язках, а основна мета якої полягає не в добробуті населення, а у збагаченні власного капіталу [5, с. 1-7].

На жаль, Україна відома тим, що є однією з найбідніших держав серед країн Європи, тому що рівень оплати праці українців досить низький. Так, середня заробітна плата в Україні за січень 2020 року становила 12 497 гривень, що еквівалентно 481 євро; для порівняння, в Польщі вона становить 1102 євро, у Великій Британії – 2498 євро, у Франції – 2957 євро, в Німеччині – 3703 євро [2].

Щоби подолати основні соціально-економічні проблеми, слід вжити таких запобіжних заходів:

- використання зарубіжного досвіду проведення соціально-економічної політики в європейських країнах;
- впровадження реформ податкового законодавства та забезпечення надійної системи оподаткування;
- забезпечення українцям гідної заробітної плати, особливо для молоді, яка їздить за кордон у великій кількості;
- забезпечення стабільності низьких інфляційних процесів;
- підвищення зайнятості населення;
- надання адекватної соціальної допомоги тим, хто її потребує;
- залучення іноземних інвесторів для побудови нових підприємств, організацій та установ;
- своєчасна виплата пенсій, заробітної плати та інших соціальних виплат;
- створення відповідних умов праці, що відповідають міжнародним стандартам [4, с. 186–194].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, з вищезазначеного стає очевидним, що, незважаючи на зростання рівня мінімальної заробітної плати, рівень оплати праці в Україні не відповідає європейському рівню.

Низька заробітна плата є ще однією причиною безпрецедентного зростання прихованого безробіття, а також негативно впливає на розвиток ринку праці, спричиняючи його тінізацію.

Отже, актуальним завданням є формування нової ефективної державної політики у сфері оплати праці. Для цього перш за все необхідно провести відповідні реформи задля підвищення заробітної плати та знайти механізм зацікавленості працівників, який буде забезпечувати дуже тісний зв'язок їх заробітної плати з фактичним трудовим внеском.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 року № 108/95 (дата звернення: 27.02.2020).
2. Державна служба статистики України (дата звернення: 28.02.2020).
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» від 10 листопада 2012 року № 1025/03 (дата звернення: 27.02.2020).
4. Герасимчук Л.С. Шляхи вдосконалення обліку оплати праці. *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. Серія: Економічні науки*. 2016. № 12. С. 186–194.
5. Мельник О.І., Болеківський О.Д., Лаврук І.Г. Проблеми заробітної плати в Україні та шляхи їх вирішення. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. С. 1-7.

REFERENCES:

1. Law of Ukraine "On remuneration" of 24.03.1995 № 108/95 (accessed: 27 February 2020).
2. State Statistics Service of Ukraine (accessed: 28 February 2020).
3. Regulation (standard) of accounting 26 "Payments to employees" dated 10.01.12 № 1025/03 (accessed: 27 February 2020).
4. Gerasymchuk L.S. (2016) Shljakhyvdoskonalennja obliku oplaty pracj [Ways of improving the accounting of wages]. *Youth Scientific Bulletin of UAB NBU*, no. 12, pp. 186–194.
5. Melnyk O.I., Bolekhivskyi O.D., Lavruk I.G. (2019) Problemy zarobitnoji platy v Ukraїni ta shljakhy jikh vyrishennja [Problems of wages in Ukraine and ways to solve them]. *Effective economy*, no. 1, pp. 1–7.